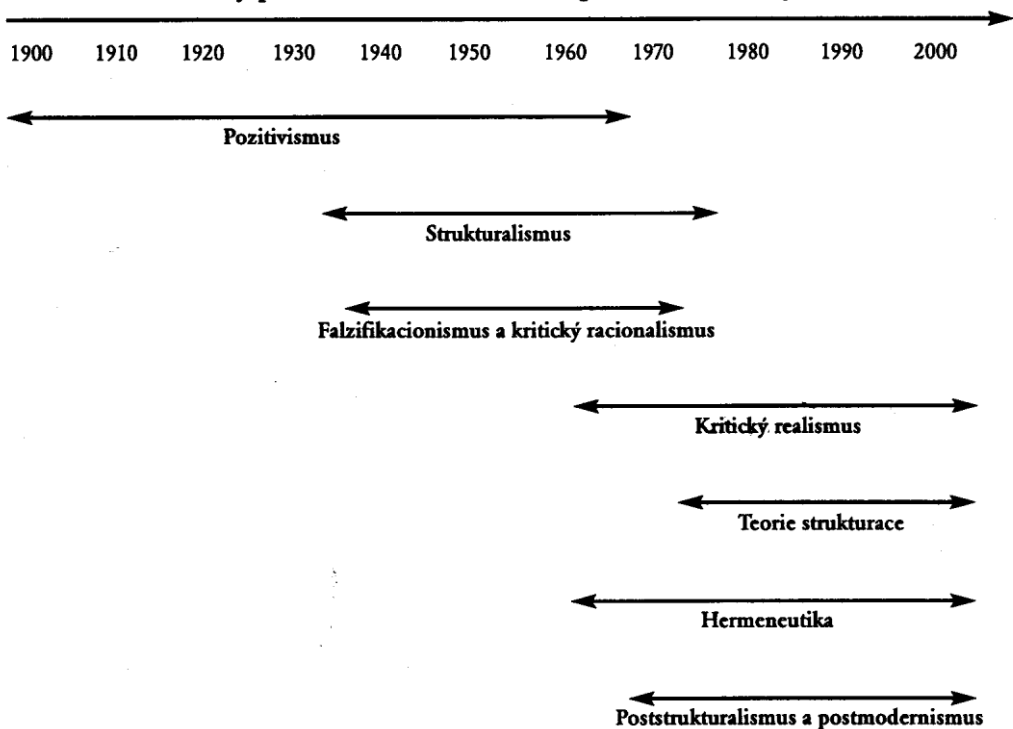
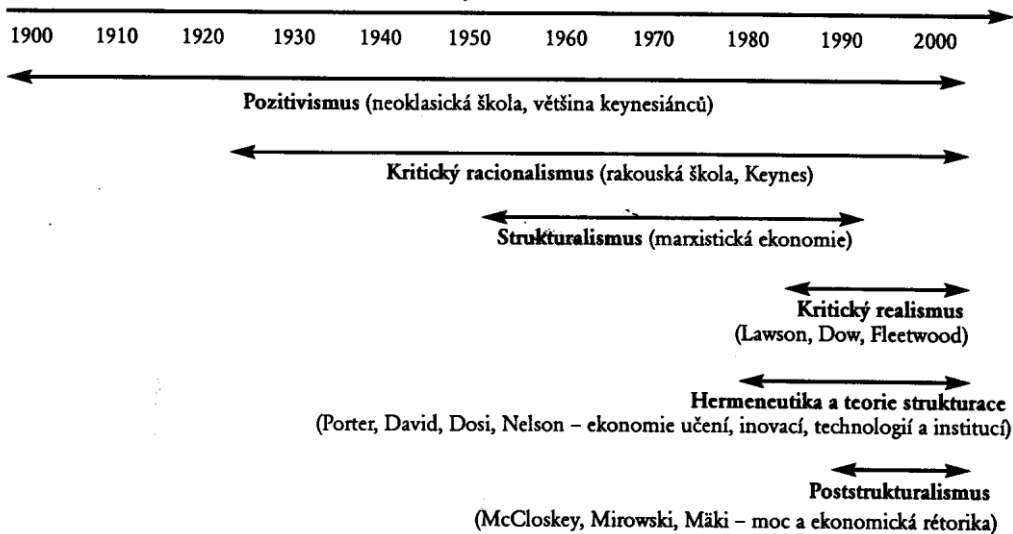

II. Hlavní metodologické přístupy	19
II.1 Pozitivismus	20
II.2 Postpozitivistické směry	23
II.2.1 Kritický racionalismus a falzifikace	23
II.2.2 Postpozitivismus ve filozofii vědy	24
II.2.3 Strukturalismus	26
II.2.4 Kritický realismus	28
II.2.5 Teorie strukturace	30
II.3 Relativistické přístupy	33
II.3.1 Hermeneutika	33
II.3.2 Poststrukturalismus a postmodernismus	35
III. Hlavní ekonomické teorie	41
III.1 Neoklasická teorie	41
III.2 Keynesiánská ekonomie	44
III.3 Neomarxismus	47
III.4 Neoliberální ekonomie	50
III.5 Institucionální ekonomie	54

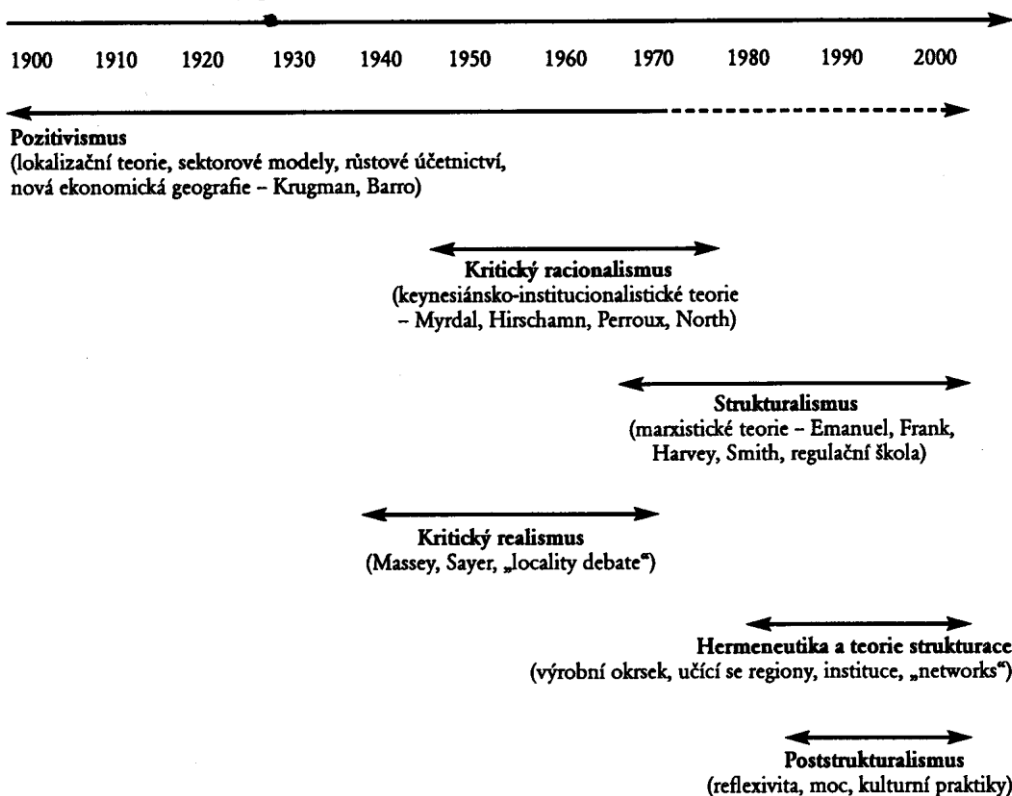
Obr. 1 Schematický přehled směrů v metodologii a filozofii vědy ve 20. století

Obr. 2 Schematický přehled teoretických směrů v ekonomii 20. století

Obr. 3 Schematický přehled směrů v teoriích regionálního rozvoje ve 20. století

Pozitivismus

Fakta – pozorování, empirie, zevšeobecnování (generalizace) → teorie (vysvětlení)
 ... indukce/dedukce ('boží ruka' - D.Harraway)
 (údajná) neutralita poznání, oddělení subjektu a objektu, kvantifikace, matematizace, statistika, testování/verifikace
 von Thünen, Christaller, Weber/Smith, Lösch, Isard

kvantitativní revoluce v geografii – Bunge, Haggett, raný Harvey
řešení složitosti, prognózování...neúspěchy

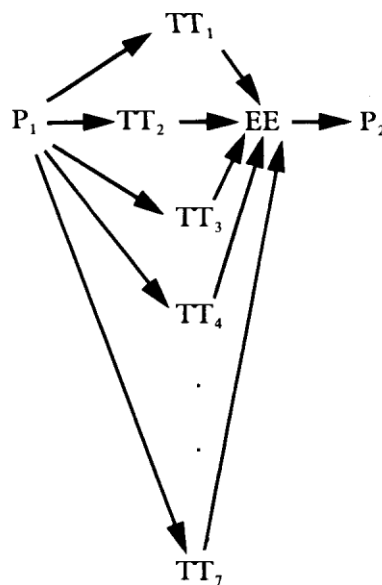
Kritický racionalismus

K. Popper začíná od hypotéz/teorií a přes empirii se dostává k ověřování/vyvrátitelnosti---
'falzifikace' ...jen podpůrné teorie... Hayek, Keynes, Perroux

In our introduction to this chapter the critical rationalist approach was summarized by the following simple schema:

$$P_1 \rightarrow TT \rightarrow EE \rightarrow P_2$$

This simple model can be rewritten (cf. Popper 1972a, p.243) in order to represent the situation that is more usual in scientific work, where several hypotheses or tentative theories are put forward:

Postpozitivismus

Kuhn – paradigma normální a revoluční, sociální konstrukce

Lakatos – výzkumný program, negativní a pozitivní heuristika

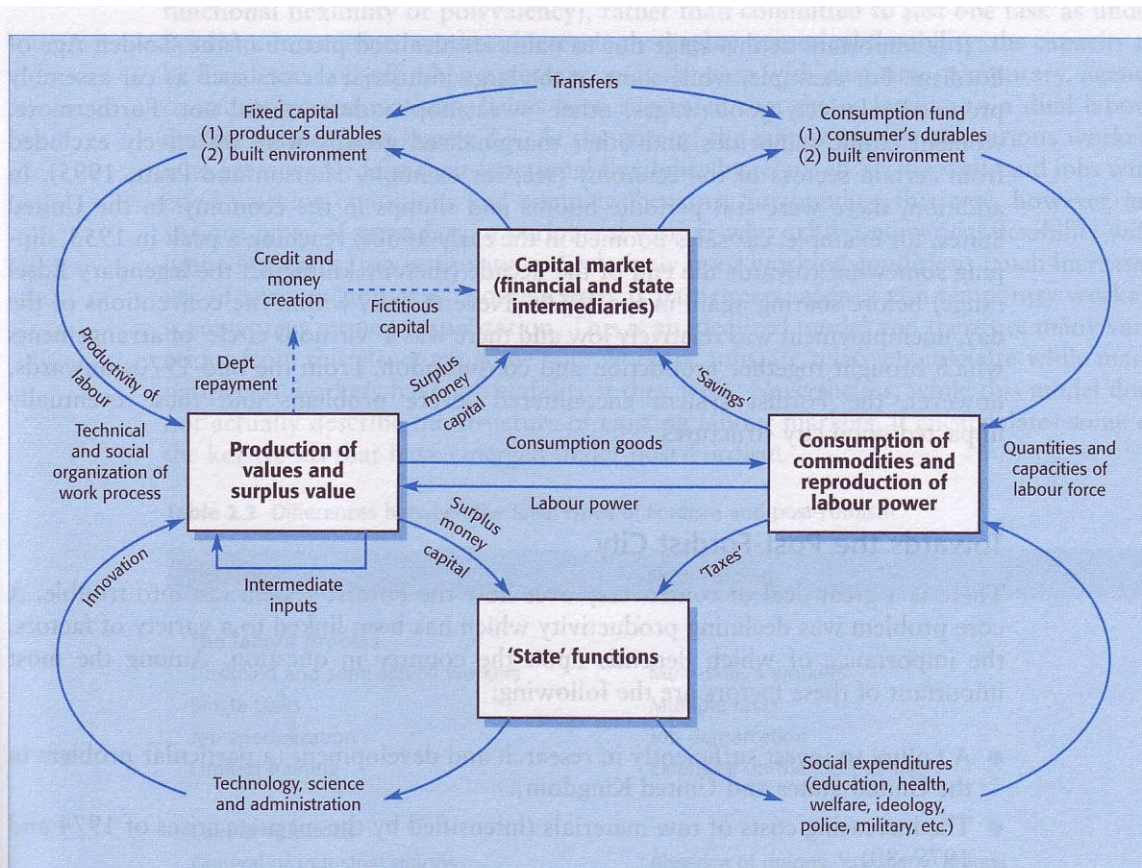
Nyní pluralita paradigmat

Strukturalismus

Marx+Engels...hledání struktur jako formy uspořádání, nejsou vidět, ale působí

Rozlišení subjektu a objektu, předmětu, metod....determinismus

Raný Harvey, raná Massey, Aglieta+Lipietz

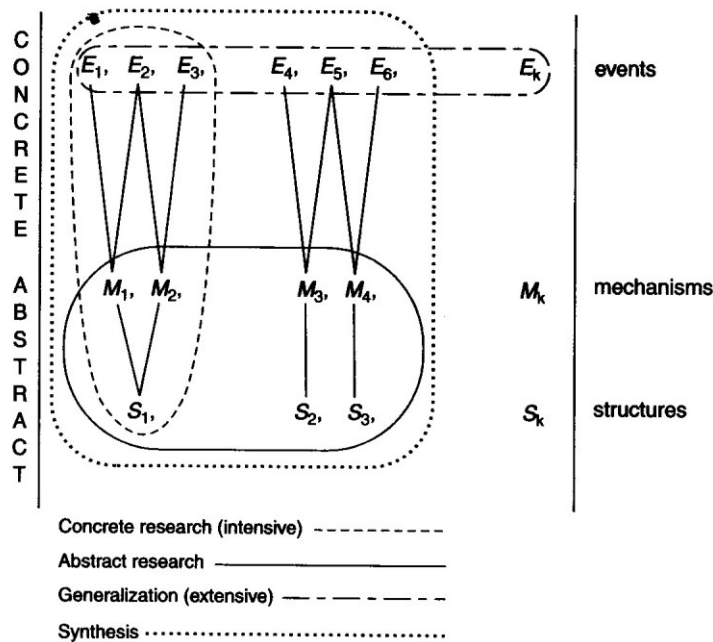
Figure 2.2 David Harvey's model of the circuits of capital involved in suburbanization. Source: Harvey (1982), Fig. 21.1, p. 408.

Kritický realismus

Bashkar...změny ve strukturách, jejich rozdílné působení

Studium mechanismů a uspořádání (pattern)...hledání pravidelností, kontingence

Lawson, Sayer, Cooke, Thrift

Figure 9.3 Types of research

Source: Sayer (1992: 237)

Teorie strukturace

A.Giddens... struktura a jednání, reflexivita, znalosti...chování aktérů...Bourdieu...oddělení přírodovědné a společenskovední metodologie

Běžná praxe, postupy, šance a omezení, moc a přinucení...význam prostoru a času = locality debate, learning regions...konkurenceschopnost, aglomerační výhody

Hermeneutika

Interpretace textů, jejich významy...nově Gadamer (Pravda a metoda) –nic není objektivní, jde o vztah zkoumajícího subjektu a objektu poznání, o pochopení vzniku významů, o vztah chování lidí a jejich pohnutek, o chápání světa v kontextu významů

Každé poznání je situované, má kontext, interpretační rámec, jak se tvoří význam

Interpretace jednání v kontextu významů

Polányi, Schumpeter

Role kultury...kulturní obrat...sítě, znalosti...Thrift, Allen, Masery

Poststrukturalismus

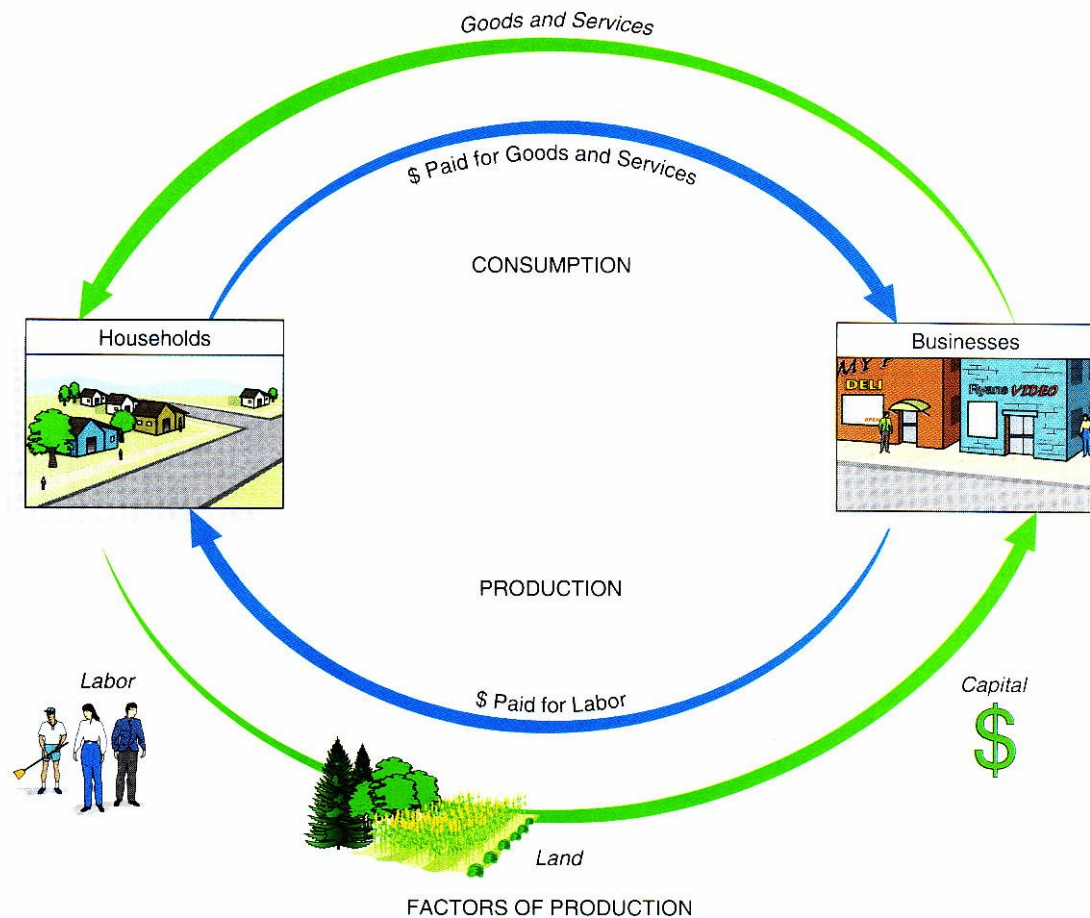
= kritický a tvořivý přístup... the politics of...dekonstrukce (Derrida), moc a odpor (Foucault)

Diskurzy...McCloskey, Said, Bhabha...rozvoj????...Barnes, Crang

Hlavní ekonomické teorie

Neoklasická teorie

Walras, Marshall...mikroekonomické základy: analýza chování jednotlivců a firem na trhu, zejména reakce tržních subjektů na změnu poptávky

Figure 22-2 Classical view of economic activity. Land (natural resources), labor, and capital are the three elements constituting the "factors of production." Economic activity involves the circular flow of money and products.

Předpoklad racionality aktérů v tržních transakcích, dokonalá informovanost, dokonalá mobilita výrobních faktorů (půda, práce, kapitál) k dosažení tržní rovnováhy (ekvilibria) s plným využitím zdrojů (plná zaměstnanost). Peníze jen oběživem, neutrální. Zavedení mezního užitku (marginalita)- dodatečný užitek.

Teritoriální a odvětvový monopol – náklady zákazník, úspory.

Zmírnění racionality, pozitivní zpětná vazba, teorie závislosti, technologie, růstové účetnictví.

Keynesiánská ekonomie

Sociálně reformistická teorie, usměřování ekonomiky k odstranění nezaměstnanosti a chudoby. Zásahy do ekonomiky k řešení sociálních problémů.

Keynes: *The General Theory of Employment, Interest and Money* (1936)...reakce na krizi
 Pokles mezd i cen → prohloubení krize odděleným rozhodováním o úsporách (domácnosti) a investicích (podnikatelé). Vlády by měly usilovat o jejich rovnost podporou spotřeby nebo investic (snížení úrokových sazeb, investice z veřejného sektoru)

Základem keynesiánství je makroekonomie, agregátní poptávka. Zaměstnanost je závislá na velikosti produkce, nezaměstnanost = rozdíl mezi počtem pracovních příležitostí a počtem hledajících práci.

Vlády by měly řídit velikost produkce s cílem zajistit zaměstnanost, regulace poptávky větší produkcí bez inflace (změna rozdělování důchodů, snížení úrokové míry, výdaje státu do veřejného sektoru).

Vysoký státní rozpočet i míra přerozdělování, dluhy, konzervace. Důraz na roli kolektivních aktérů.

Neomarxismus

Problémy v 70.letech...neomarxisté: zásadní reforma ekonomických struktur a institucí.

Socioekonomický přístup – výrobní síly, vztahy, nadstavba – vztahy mezi třídami (K.Marx)

Vztah práce, hodnoty (směnná, užitná), nadhodnoty... rozdělování, vykořisťování – tvůrcem hodnoty je práce, nikoliv kapitál. Způsob rozdělování zisku, třídy, třídní boj.

Alternativa nefunguje.

Neoliberální ekonomie

Metodologický individualismus, makroekonomické rozvedení neoklasické ekonomie.

M.Friedmann, chicagská škola (Lucas, Buchanan, Stiegler), rakouská škola (Schumpeter,

Hayek, Mises) – jedinci, společnost...kritický racionalismus, dynamická změna, proměnlivost.

Monetaristé – vládní intervence neúspěšné, dovoz zboží, inflace. Jedinci, agregáty – chování mikroekonomických subjektů (domácnosti, firmy) usilujících o maximalizaci zisku.

Friedmann - vliv oběživa, není nepřímá úměra mezi růstem mezd (inflací) a nezaměstnaností

Institucionální ekonomie

Velen – ne proč?, ale jak?. Studium dynamických změn, inspirace biologií a psychologií – ekonomický systém jako evoluční systém jednotlivců se zvyky a instinkty (evoluční věda).

Interakce jednotlivců a institucí – mění se navzájem. Rámec běžných operací a praktik, jež nemusejí být racionální. (pokles ceny zboží může znamenat i pokles poptávky). Lidé tvoří a přetvářejí instituce. Docenění role kultury. Modely chování. Nedává jednoznačná doporučení, jen navrhuje postupné kroky. Úspěšnost ekonomik závisí na chování aktérů. Inovace, komparace.